

Жанейро, 3 – 14 июня 1992 года. – Електронні дані : – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_455, вільний. – Назва з екрана. – Дата звернення: 04.02.2018. – Мова рос.

2. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] : Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, постанова Кабінету міністрів України, від 06 серпня 2014 року № 385 : – Електронні дані : – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п>, вільний. – Назва з екрана. – Дата звернення: 06.02.2018. – Мова укр.

3. An introduction to EU Cohesion Policy 2014/2020. June 2014. [Електронний ресурс] : – Електронні дані : – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_en.pdf, вільний. – Назва з екрана. – Дата звернення: 07.02.2018. – Мова англ.

УДК 332

Романків І. М.

к. е. н., викладач,

Рогатинський державний аграрний коледж,

Базюк Г. М.

викладач,

Рогатинський державний аграрний коледж

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЩОДО УПРАВЛІННЯ СТІЙКІСТЮ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Необхідність розробки і впровадження систем підтримки прийняття рішень в процесах управління стійкістю розвитку регіональної економіки зумовлена дією низки об'єктивних причин, серед яких: значні обсяги інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень; ускладнення поточних і перспективних завдань; необхідність врахування значної кількості взаємопов'язаних чинників і вимог, особливо тих, що стосуються євроінтеграційних процесів; збільшенням відповідальності за наслідки прийнятих управлінських рішень. Вищезазначене стимулює розвиток і впровадження відповідних визначеним стратегічним цілям систем підтримки прийняття рішень.

В рамках впровадження систем підтримки прийняття рішень, відповідних визначеним стратегічним цілям розвитку окремих регіонів і держави в цілому, реалізуються можливості удосконалення рішень, що полягають в такому:

- створюються передумови прийняття оптимальних рішень з урахуванням часових та ресурсних лімітів і обмежень;
- прискорюється процес прийняття оптимальних рішень;
- розширюється арсенал інструментальних засобів прийняття управлінських рішень, зокрема, на основі формування нових баз знань, аналізу і розпізнавання образів;
- полегшення і прискорення виконання етапів прийняття рішень (збору інформації, проектування, вибору альтернативних варіантів);
- упорядкування і удосконалення аналізу можливих шляхів розв'язання на регіональному рівні неструктурованих або слабоструктурованих проблем;
- підвищення якості управління економічними процесами внаслідок залучення до такого управління можливостей систем підтримки прийняття рішень.

Системи підтримки прийняття рішень може потенційно допомогти створити передумови для розв'язання надзвичайно актуальної на даний час проблеми нерівномірності регіонального розвитку, забезпечити зменшення рівня міжрегіональних диспропорцій, удосконалення організаційного управління [1 – 3].

Поряд з цим системи підтримки прийняття рішень можуть бути дуже специфічними, орієнтованими на вибір загальної національної стратегії дій, з іншого боку визначення спеціальних мікроекономічних завдань, делегування відповідальності, оцінювання результатів, ініціювання змін. В такому контексті вбачаємо за необхідне показати взаємозв'язок організацій макро-, мікро- та мезорівня, що працюють у напрямі створення надійної системи моніторингу за допомогою ефективної політики, механізмів, процесів і систем його проведення.

Будь-який інвестор, що прагне досягти позитивного результату, повинен проводити надійну, постійну і ефективну систему моніторингу. Держава теж повинна бути націлена на

результати моніторингу, які: перейдуть у її власність і стануть частиною багатосторонньої програми розвитку; сприятимуть регіональному розвитку; формуватимуть широке коло зацікавлених сторін [4]. Організації, що працюють у напрямі створення надійної системи моніторингу за допомогою ефективної політики, механізмів, процесів і систем в цілях рішення численних завдань, що виникають при проведенні моніторингу, формуватимуть базу даних.

Політика моніторингу вказує на те, що всі мікро- і макрорезультати підлягають моніторингу незалежно від бюджету і тривалості робіт. Кожна програма підлягає моніторингу, для того, щоб забезпечити:

1. Досягнення макрорезультатів, погоджених за кожною програмою (державною, регіональною або міжрегіональною) і за проектами, що становлять ці програми. Йдеться про колективну відповідальність усіх зацікавлених партнерів. Організація, що відповідає за моніторинг того, що мікрорезультати досягаються за її сприяння, теж вносить свій вклад в досягнення макрорезультату.

2. Ефективне відтворення у межах кожного проекту, що є частиною відповідної програми, передбачених мікрорезультатів у відповідності з планом розвитку і погодженим річним планом робіт.

3. Ухвалення рішень у рамках програм або проектів на основі фактів і доказів.

4. Систематична фіксація отриманого досвіду для отримання знань і поліпшення якості майбутніх програм і проектів.

Стратегічний план підкреслює, що держава повинна володіти макрорезультатами, тому відповідальність за ці результати, в першу чергу, лежить на національних органах. Вони лише вносять свій вклад в досягнення результатів.

Отже, організації, що проводять моніторинг повинні нести головну відповідальність за свій вклад в національні плани розвитку.

Список літератури

1. Шелегеда Б. Г. Стратегічний розвиток соціально-економічної інфраструктури регіону : монографія / Б. Г. Шелегеда, Л. М. Кузьменко, Л. В. Кравцова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром.-сті; Донецький ун-т економіки та права. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2011. – 320 с.
2. Стратегія економічного та соціального розвитку України на 2004 – 2015 рр. «Шляхом європейської інтеграції» / за ред. А. С. Гальчинського та В.М. Гейця. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
3. Дьомін О. Політика регіонального розвитку в умовах поглиблення ринкових реформ в Україні / О. Дьомін // Економіка України. – 2003. – № 6. – С. 4 – 13.
4. Романків І. М. Концептуальні моделі регіонального розвитку / І. М. Романків // Моделювання регіональної економіки. Збірник наукових праць. – 2011. – № 2 (18). – С. 356 – 362.
5. Романків І. М. Системи економічного моніторингу розвитку регіону / І. М. Романків // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. – 2013. – Вип. 12 (1). – Т. 2. – С. 43 – 47.

УДК 330.5:338.3

Рязанова Н. О.

к. е. н., доцент,

завідувач кафедри фінансів, обліку і банківської справи,
ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка»

ЕНЕРГЕТИЧНА ГАЛУЗЬ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Енергетика – провідна галузь в країні, від вибору довгострокової стратегії якої залежить розвиток всієї її економіки. В енергетиці спостерігаються наростаючі багатофакторні кризові явища, як глобального, так внутрішньогалузевого характеру. Процеси глобального масштабу обумовлені, з одного боку, вичерпанням геологічних запасів основних видів паливних ресурсів, а з іншого боку, зростанням негативних екологічних факторів, викликаних діяльністю в енергетиці і загрозливими катастрофічними наслідками. Це – основне протиріччя, яке вже в найближчому майбутньому може вплинути на сталий розвиток і галузі, і суспільства в цілому. Виникла суперечність не може бути вирішена традиційними методами та підходами в енергетиці, а нетрадиційної (альтернативної) енергетики, що використовує відновлювальні джерела

енергії (ВДЕ), відведені незначні показники в загальному енергобалансі країни (на кілька порядків нижче запланованого рівня провідних країн світу).

У енергетиці накопичилася безліч внутрішньогалузевих проблем, обумовлених переважно зношеністю основних фондів. Для вирішення цих проблем вимагаються величезні капітальні вкладення, що у свою чергу викликає безперервне зростання тарифів на енергію. Подальший розвиток цих процесів, разом з неминучим зростанням цін на паливо, у міру його вичерпання, може привести в перспективі до екстенсивного розвитку економіки і галузі, і країни. В той же час ресурси ВДЕ, у тому числі ресурси нетрадиційних ВДЕ (НВДЕ) – геотермальної, сонячної, вітрової енергії, багаторазово перевищують з потенціалу геологічні запаси палива і можуть забезпечити довгострокову перспективу стійкого розвитку енергетики при прийнятних тарифах і без шкідливої дії на довкілля.

Енергетика за своєю суттю є системоутворювальною ланкою національної економіки. Зміст системоутворювального процесу національної економіки у напрямку енергетики полягає у взаємозумовленій наявності усіх складових системоутворювального циклу, їхня відносна завершеність у просторі та часі дають підстави розглядати енергетику як системоутворювальну ланку національної економіки. Найбільш впливові енергетичні складові стійкого розвитку національної економіки це [3]:

- подолання кризових явищ в електроенергетиці і створення умов для її стабільного і стійкого розвитку;
- надійність систем електроенергетики, їх безвідмовність і живучість;
- забезпечення стійкої роботи електроенергетичних компаній і стабільне енергопостачання споживачів.

Від ефективності функціонування енергетики залежить, в першу чергу, рівень конкурентоспроможності національної економіки і життєзабезпечення.

Доцільно встановити сформованість трактування ознак змістових чинників енергетики:

- 1) тісна взаємодія науки і техніки, що охоплює енергетичні ресурси, їх виробництво, передачу, перетворення, розподіл і споживання;
- 2) інвестиційна ризикованість;
- 3) унікальність зважаючи на безперервний характер виробничого процесу і збігу за часом процесів виробництва і споживання енергії;
- 4) витратотвірна і бюджетоутворююча галузь;
- 5) галузь, що позиціонує специфіку кожного регіону;
- 6) висока інтелектуалоемність;
- 7) висока соціальна відповідальність.

З огляду на те, що у процесі розвитку енергетичного виробництва, під час взаємодії між реалізаційними відносинами, виникають як організаційно-технічні, так і економічні особливості, через протиріччя між якими енергетика різко відрізняється від інших галузей промисловості. Тому постає необхідним установити особливості енергетичного виробництва, а надалі, відтак, – параметри впливу на організацію реалізаційного процесу електроенергії. У цьому зв'язку доцільно розглянути критерії ефективності системи ринку електроенергії (табл. 1).

Специфіка енергетики обумовлює особливості організації збуту електроенергії, виявлення і повне задоволення потреби в неї, підвищена вимога до якості електроенергії, дослідження режимів споживання електроенергії і їх змін [2].

Таблиця 1

Критерії ефективності системи ринку електроенергії

Критерій	Характеристика
1	2
Результативність	Характеризує здатність системи ринку реалізовувати цілі, заявлені в концепції реформи Базові вимоги результативності: – відповідність прийнятої концепції конкуренції технологічним особливостям і перспективам розвитку електроенергетики; – збереження балансу комерційних і громадських інтересів; – розвиток генеруючих потужностей; – захист споживачів від ринкових ризиків в сферах попиту, прийнятності цін і надійності електропостачання

Продовж. табл. 1

1	2
Стійкість	Відбиває властивість системи ринку, сформованої на основі певної моделі, підтримувати максимальний рівень результативності Стійкість залежить від: – структурно-функціональної складності системи ринку; – здібності до саморегулювання; – якості зовнішнього регулювання
Витратність	Відбиває вартість створення і функціонування моделі ринку Вартість функціонування складається з чотирьох елементів: – додаткові витрати, пов'язані з розподілом вертикально-інтегрованих структур і створенням нових суб'єктів ринку; – витрати, викликані зменшенням середнього розміру однієї компанії (послабленням дії «ефекту масштабу»); – витрати на управління і регулювання ринку; – додаткові витрати споживачів – учасників оптового ринку

Джерело: [1]

Аналіз структури і прогнозних тенденцій стану джерел і різних способів виробництва енергії дає можливість сформулювати наступні наслідки споживання енергії:

1) основними способами витягання енергії залишається спалювання вуглеводнів, змінюються пропорції їх використання від твердих до рідких і газоподібних, але не міняється сутність. У прогнозах звертає на себе особливу увагу двократне зниження споживання нафти і газу за кожне наступне десятиліття аж до 2050 року;

2) в цей період часу людство практично перейшло пік легкодоступною і відносно маловитратної здобичі, транспортування вуглеводнів і вироблення з них енергії.

Структура енергетики світу істотно зміниться на межі 2030 – 2040 років. Різко знизиться міра використання традиційних вуглеводневих джерел і посиляться роль відновлюваних джерел енергії. Якісні зрушення у бік відновлюваних джерел проявляються в широкомасштабних державних програмах низки промислово розвинених країн. Енергетичний комплекс України, на відміну від більшості зарубіжних, поки що базується переважно на використанні газу, що значно знижує міру енергетичної стійкості і незалежності економіки країн.

Список літератури

1. Гительман Л. Д. Реформа електроенергетики: оценка эффективности и корректировка курса / Л. Д. Гительман, Б. Е. Ратников // Энергорынок. – 2009. – № 1. – С. 10 – 14.
2. Костецкий В. В. Перспективи інвестиційно-інноваційного розвитку житлово-комунального господарства України / В. В. Костецкий // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – 2 (53) – С. 82 – 91.
3. Прокіп А. В. Організаційні та еколого-економічні засади використання відновлюваних енергоресурсів: монографія / А. В. Прокіп, В. С. Дудюк, Р. Б. Колісник; [За заг. ред. А. В. Прокіпа] – Львів: ЗУКЦ, 2015. – 337 с.

УДК 336.14

Степанюк Н. А.

к. е. н., доцент,

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

МОДЕЛІ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Досліджуючи механізм міжбюджетних відносин в Україні, потрібно звернути увагу на те, що однією з найважливіших проблем є створення оптимальної моделі організації міжбюджетних відносин у державі. В Україні система міжбюджетних відносин заснована на централізованій моделі державного управління, що сприяє посиленню тенденції централізації фіскальних функцій держави й обмеженню місцевих органів влади в реалізації основних функцій управління бюджетним процесом на місцях.

Централізована модель міжбюджетних відносин властива країнам із тотальною роллю держави в усіх сферах господарського комплексу та відбувається у нерозривному зв'язку з центральним бюджетом у межах консолідованого бюджетного плану держави.

Централізована модель міжбюджетних відносин щодо забезпечення доходами віддає перевагу трансфертному методу та методу регульованих доходів. Щодо видатків, то їй властива методика делегування розподілу відповідальності за надання державних послуг, коли всі функції нижчих рівнів виконавчої влади спрямовуються згори до низу.

Позитивними рисами такої моделі вважають єдність організації управління, організаційну спроможність бюджетної системи командної економіки, спрямованість фінансових ресурсів на пришвидшення досягнення визначених цілей тощо [1, с. 19 – 25.]. Проте за централізованої моделі організації міжбюджетних відносин не беруться до уваги інтереси окремих громадян і соціальних груп, а місцеві органи влади мало зацікавлені у розвитку власної дохідної бази.

Політичною передумовою впровадження децентралізованої моделі міжбюджетних відносин є забезпечення демократичних прав для громадян країни та територіальних громад, адже децентралізоване прийняття рішень зменшує навантаження на центральний уряд, покращує і прискорює виконання урядових рішень.

Децентралізована модель міжбюджетних відносин є ознакою економічного розвитку держави на демократичних засадах, сприяє розвитку і стійкості інститутів ринкової економіки. За децентралізованої моделі застосовується метод власних та закріплених доходів, а видаткова політика ґрунтується на функціональному методі, який передбачає конкретне розмежування компетенції та видаткових повноважень між усіма рівнями влади, за цього припустимим є делегування деяких видаткових повноважень, що забезпечує гнучкість міжбюджетних відносин.

Основними принципами децентралізованої моделі організації міжбюджетних відносин є такі: невтручання держави в бюджетний процес на місцях; чітке законодавче розмежування видаткових повноважень між різними рівнями управління; дотримання інтересів громад відповідних територій з урахуванням цілей уряду; цілеспрямований розвиток фінансової незалежності місцевого самоврядування; здійснення розподілу дохідних джерел відповідно до бюджетних повноважень.

Проте одним із основних недоліків децентралізованої моделі міжбюджетних відносин є ускладнення координації дій уряду для досягнення макроекономічних цілей і забезпечення балансу фінансових можливостей.

Бюджетна децентралізація застосовується як механізм підвищення ефективності розподілу та використання бюджетних ресурсів.

Одне із проблемних питань сучасної бюджетної системи України – її невідповідність принципам бюджетно-фіскальної децентралізації, хоча вони і закладені в Бюджетному кодексі України.

У процесі перерозподілу фінансових ресурсів бюджетною системою виділяються такі основні типи відносин між бюджетами різних рівнів: розподіл видатків відповідно до розподілу повноважень між виконавчою владою та органами місцевого самоврядування; забезпечення місцевих бюджетів дохідними джерелами для виконання власних і делегованих державою повноважень; перерозподіл через державний бюджет фінансових ресурсів від бюджетів-донорів до бюджетів-реципієнтів; формування умов для збільшення зацікавленості органів місцевого самоврядування в мобілізації доходів; використання у процесі виконання бюджету різних форм і методів взаємодії між державним та місцевими бюджетами [2].

На сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України та міжбюджетних відносин виходять на перший план, оскільки це є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади. Адже децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади в розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами і уподобаннями.

Список літератури

1. Селямон-Міхеєва К. Д. Міжбюджетні відносини, як фінансовий механізм держави / К. Д. Селямон-Міхеєва // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 3. – С. 19 – 25.
2. Дегтяр А. О. Державні фінанси і бюджетний процес: [навч. посіб.] / А. О. Дегтяр, М. В. Гончаренко. – Х. : Вид-во «С.А.М.», 2013. – 292 с.